

Barack Obama – znovuzvolenie a budúcnosť zahraničnej politiky USA

Dušan Fischer

Barack Obama si úspešne obhájil svoju politiku počas prvého obdobia v úrade a v januári bude inaugurovaný po druhý raz ako Prezident Spojených štátov. Kampaň, ktorá bola najdrahšia v histórii a v ktorej značnú časť televíznych a iných reklám tvorili negatívne kampane na protikandidáta sa skončila. Celková suma sa v deň volieb vyšplhala na 3 miliardy dolárov.¹

Pri dôkladnejšom skúmaní vyhlásení Baracka Obamu k zahraničnej politike počas prezidentskej kampane v poslednom čase si môže niekto utvoriť dojem, že sa k nej vyjadroval menej ako protikandidát Mitt Romney. A posledná debata o zahraničnej politike nebola výnimkou. Jeho vyzývateľ bol často podceňovaný, najmä v oblastiach zahraničnej politiky. Prezident preto nastúpil do poslednej debaty práve o tejto téme s laxným prístupom a nevyšiel z nej ako jasný víťaz. Značnú časť v nej prezident totiž Obama venoval úspechom svojej prvej administratívy, než predstave o budúcnosti smerovania krajiny.

Čo sa dá očakávať od Baracka Obamu? Bude flexibilnejší a ostrejší či bude pokračovať v jeho stratégiách posledných mesiacov? Nasledujúca analýza má za úlohu zhodnotiť posledné zahraničnopolitické a bezpečnostné udalosti, ktoré priamo či nepriamo ovplyvnili Spojené štáty a zároveň sa posnažiť o predpoveď ďalších krokov prezidenta Obamu.

Dnes je najväčšou hrozbou pre Izrael aj pre Spojené štáty nukleárny Irán. Izraelský premiér Netanyahu sa vyjadril pre BBC o Iráne ako o "najväčšej hrozbe pre svet."² Prezident Obama označil Irán počas poslednej debaty o zahraničnej politike za „hrozbu pre našu národnú bezpečnosť“. Prezident Obama vyhlásil, že dnešné vzťahy s Izraelom sú najsilnejšie v histórii a že sa Amerika pri prípadnom útoku zo strany Iránu postaví na stranu Izraela. Pokračoval tak v jednej z tradícií zahraničnej politiky USA, ktorou je zachovanie bezpečnosti Izraelského štátu. No otázke či bude znamenať útok na Izrael aj útok na Spojené štáty sa vyhol. Rovnako priznal, že chce pokračovať v ekonomických sankciách, ktoré podľa jeho slov fungujú, no zároveň hľadá multilaterálny konsenzus medzinárodnej komunity. Prístup protikandidáta Romneyho bol z vyjadrení ostrejší keď kritizoval Baracka Obamu, že dovolil Iránu neprijateľné presadenie sa, ktoré by chcel Mitt Romney riešiť silou a tlakom na iránsku administratívu. Išlo o jednu zo zahraničnopolitických tém, kde sa kandidáti zhodli na cieľi, no každý by použil na jeho dosiahnutie iné prostriedky.

Foreign
Policy

Aktuálna situácia v Sýrii je pre prezidenta Obamu „srdcervúca“, no zapojiť sa do kampane proti režimu považuje za vážny krok. Takže z jeho vyhlásení je zrejmé, že opozíciu podporí, no Spojené štáty s najväčšou pravdepodobnosťou priamo nezasiahnu pri boji proti režimu Bashar al-Assada. Prezident v poslednej debata pred voľbami priznal, že kvôli vojnám v Afganistane a Iraku neostávali finančné zdroje na projekty doma a tým pádom krachovali. Obama však podporuje Free Syrian Army³ prostredníctvom Turecka, Kataru a Saudskej Arábie. No otázka ozbrojenej podpory visí vo vzduchu, keďže prezident Obama zaručene nechce riskovať odovzdanie zbraní povstalcov, ktorí by ich mohli neskôr použiť proti Spojeným štátom alebo ich spojencom.

So Sýriou súvisí aj Rusko, ktoré má s režimom al-Assada osobitný vzťah už od čias Studenej vojny. Vzťah považujú Spojené štáty za kľúčový element pri vyriešení problémov v Sýrii. Rusko bolo jednou z dvoch krajín, ktoré hlasovali proti rezolúcií OSN odsudzujúcej režim Bashira al-Assada za útok v meste Homs vo februára 2012. Podľa ministra zahraničných vecí Lavrova Rusi poslali v roku 2011 do Sýrie zbrane v hodnote jednej miliardy dolárov. Nie však na podporu režimu al-Assada.⁴ Ďalšími témami týkajúcimi sa Ruska a spolupráce s administratívou Baracka Obamu je otázka protiraketového programu a spoločné vojenské cvičenia so zameraním na boj proti terorizmu a pirátstvu.

Jedna z vecí, na ktorú sa prezident pravdepodobne bude sústrediť je doriešenie situácie v Líbyi. Ide predovšetkým o nejasné a hmlisté informácie, ktoré sa po útoku na zastupiteľský úrad v Benghází objavovali prostredníctvom médií v Líbyi, veľvyslankyne Spojených štátov pri OSN Susan Rice, ministerky Clintonovej či priamo Bieleho domu.

Konzervatívny think-tank American Enterprise Institute nedávno vydal článok, v ktorom predstavil časovú os udalostí a položil niekoľko otázok pre súčasnú administratívu. Týkali sa samotného útoku a otázky sú postavené na tom „či bol v tej dobe prezident v Bielom dome, kto dal pokyn a napísal prejav veľvyslankyne UN Susan Rice“⁵, atď.

Dnes už vieme, že útok nebol len spontánnou akciou rebelov, ktorí reagovali na internetové video zosmiešňujúce proroka Mohameda. Prezident označil útok nepriamo ako „teroristický čin“ hneď nasledujúci deň, no Bielemu domu a silovým rezortom trvalo až niekoľko dní, aby oficiálne vyhlásili, že išlo o plánovaný útok teroristov. Z oficiálnych vyhlásení to pôvodne vyzeralo na zmätok, z ktorého nebolo jasné, kto nesie za predchádzanie útoku zodpovednosť. V hre bola spravodajská služba, Ministerstvo obrany, Ministerstvo zahraničných vecí či Biely dom.

Čo sa týka budúcej stratégie v krajinách Arabského sveta, Barack Obama má počas svojho druhého prezidentského obdobia v pláne pokračovať s podporu v boji proti terorizmu. Ďalej chce byť presvedčený, že budú krajiny spolupracovať pri zvyšovaní podpory minorít a ženských práv či ekonomických kapacít, čo vyplýva z ideových základov zahraničnej politiky USA. Prezident Obama však niekoľkokrát prehlásil, že len silný štát doma zabezpečí USA pozíciu silného lídra. Pokračuje tak v línii Jeffersonovského prístupu k zahraničnej politike, ktorý hovorí o „zachovaní americkej demokracie v nebezpečnom svete“ a považuje to za „najnaliehavejšie a zásadné pre záujmy amerického ľudu“ (Mead 2002, s.88)

Najdlhšie vedený konflikt na Strednom východe je jednoznačne medzi Izraelom a Palestínou a bolo by odvážne očakávať, že sa staro-nová administratíva Baracka Obamu posunie v riešení dopredu. Prezident Obama bol vo vyhláseniach

¹ http://www.fec.gov/disclosure/pnational.do?cf=pre_elec

² <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-19431985>

³ Hlavná ozbrojená opozičná skupina v Sýrii

⁴ <http://www.reuters.com/article/2012/11/05/us-syria-crisis-russia-arms-idUSBRE8A40DS20121105>

⁵ <http://www.aei.org/article/foreign-and-defense-policy/regional/middle-east-and-north-africa/more-lies-more-scandal-more-politics-benghazi/>

---

voči Izraelu vlažný. V máji 2011 sa vyjadril, že by rád videl ukončenie konfliktu vytvorením nezávislého Palestínskeho štátu s hranicami pred rokom 1967, čiže pred izraelskou okupáciou Západného brehu Jordánu, pásma Gazy, Golanských výšin a polostrovu Sinai. Od vtedy sa však konverzácie medzi Bielym domom a Izraelom neposunuli ku konkrétnejšej stratégii. Prezident Obama si vyslúžil za tieto vyjadrenia kritiku nie len od prezidenta Netanyahua, ale aj od niektorých konzervatívnych médií.

Európska únia bol počas kampane spomínaná len veľmi stroho. Ak sa kandidáti bavili o Európe, tak len v negatívnom zmysle slova, kedy upozorňovali jeden na druhého, ktorý z nich privedie Spojené štáty na Grécku, Portugalskú či Taliansku cestu. Spojené štáty však vidia v Európe okrem najväčšieho obchodného partnera aj silného spojenca pri zahraničných misiách. Ide predovšetkým o európske krajiny v NATO. V súčasnosti sa členské krajiny sústredia na vyrovnanie sa s finančnými ťažkosťami najmä prostredníctvom programov Smart Defence. No ak preukážu svoju schopnosť prispievať do spoločných operácií, budú pre prezidenta Obamu naďalej dôležitým spojencom.

Pozícia prezidenta v presune zahraničnej politiky k regiónu juhovýchodnej Ázie bude pokračovať a sústredená bude najmä na budovanie partnerstiev s krajinami v regióne. V roku 2010, dva roky pred vyhlásením nového smerovania, povedal prezident Obama pri návšteve Indie, že vidí vzťah krajiny s USA ako „jedno z určujúcich partnerstiev 21. storočia“⁶. Austrália a Japonsko patria ku krajinám, ktoré majú v období po Studenej vojne dobré vzťahy so Spojenými štátmi a stratégiou staronovej administratívy bude ich ďalšie prehĺbovanie. V apríli 2012 navštívil japonský premiér Yoshihiko Noda Biely dom, aby s prezidentom potvrdili silné väzby medzi dvoma štátmi.

Prezidentská kampaň 2012 bola dlhá a posledné týždne pred voľbami sa celoštátne

prieskumy menili každý deň. V roku 2008 bol Barack Obama zvolený ako politik, ktorý si dal za úlohu zlepšenie postavenia USA vo svete, ukončenie dvoch najväčších konfliktov, na ktorých sa Spojené štáty zúčastňovali a zmeniť rétoriku voči lídrom znepriatelených krajín.

Dnes, štyri roky od volieb, vojna v Iraku je ukončená, operácia ISAF oficiálne skončí o rok. Práve ukončenie operácie ISAF v roku 2013 je kritizované v USA aj v Afganistane a len nasledujúce roky pôsobenia Baracka Obamu vo funkcii prezidenta preukážu, či bolo stiahnutie ozbrojených zložiek správny krok, alebo išlo len o reakciu na protivojnovú náladu medzi občanmi v Spojených štátoch⁷. Amerika dnes vidí ako svoju najväčšiu hrozbu nukleárny Irán; na zozname je aj hrozba medzinárodného terorizmu. Podľa vyhlásení prezidenta Obamu sa v druhom období môže očakávať posilnenie Spojených štátov prostredníctvom domácich reforiem – silnejšie školstvo, zdravotníctvo a iné sociálne programy. Budovanie a rekonštrukciu zlyhávajúcich štátov chce Barack Obama nechať viac-menej na občanov. Americkú účasť v krajinách, z ktorých dnes hrozí najväčšie nebezpečenstvo sa však nestratí úplne a prezident Obama bude s najväčšou pravdepodobnosťou pokračovať so stratégiou vedenia z ústrania (*leading from behind*) ako v prípade Líbye.

Autor je mladším vedeckým pracovníkom CENAA. Ukončil magisterské štúdium na FSEV, Komenského Univerzity, odbor európske štúdiá a medzinárodné vzťahy. Strávil jeden semester na Mykolo Romeris University v Litve. Počas svojho pobytu študoval najmä geopolitiku pobaltských krajín. Pravidelne píše komentáre do denníka SME, v ktorých sa venuje domácej a zahraničnej politike USA. V súčasnosti sa venuje predovšetkým prezidentským voľbám 2012

---

⁶ <http://www.indianexpress.com/news/close-indous-ties-defining-partnership-of-21st-century-us/764826>

⁷ Podľa nedávnych prieskumov až 69% Američanov je proti účasti Spojených štátov na vojne v Afganistane (NY Times, Marec 2012)

Bibliografia

Mead, Walter R. *Special Providence: American Foreign Policy and How It Changed the World*. Routledge, 2002

Bowen, Jeremy. „Iran 'the greatest threat to world peace' – Netanyahu“. *BBC*. (30. Augusta 2012), <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-19431985> (prístup 7. Novembra 2012)

Bumiller, Elisabeth and Allison Kopicki. „Support in U.S. for Afghan War Drops Sharply, Poll Finds.“ *The New York Times*. (26. Marca 2012) <http://www.nytimes.com/2012/03/27/world/asia/support-for-afghan-war-falls-in-us-poll-finds.html> (prístup 7. Novembra 2012)

Federal Election Committee. „2012 Presidential Campaign Finance“. *FEC*. http://www.fec.gov/disclosure/pnational.do?cf=pre_elec (prístup 7. Novembra 2012)

Pletka, Danielle. „More lies, more scandal, more politics: Benghazi“. *American Enterprise Institute*. (1. Novembra 2012), <http://www.aei.org/article/foreign-and-defense-policy/regional/middle-east-and-north-africa/more-lies-more-scandal-more-politics-benghazi/> (prístup 7. Novembra 2012)

Reuters. „Russia supplying arms to Syria under old contracts: Lavrov“. *Reuters*. (5. Novembra 2012), <http://www.reuters.com/article/2012/11/05/us-syria-crisis-russia-arms-idUSBRE8A40DS20121105> (prístup 7. Novembra 2012)

The Indian Express. „Close Indo-US ties 'defining partnership' of 21st century: US“. (19. Marca 2011), <http://www.indianexpress.com/news/close-indous-ties-defining-partnership-of-21st-century-us/764826> (prístup 7. Novembra 2012)

Centrum pre európske a severoatlantické vzťahy (CENAA)

je think-tank, ktorý pôsobí v oblasti medzinárodných vzťahov, zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Okrem výskumu v týchto oblastiach CENAA pripravuje analýzy, štúdie, vydáva odborné publikácie, vrátane Panorámy globálneho bezpečnostného prostredia a Transatlantických listov, organizuje workshopy, konferencie, diskusné kluby pre študentov slovenských univerzít a ďalšie aktivity ako napríklad letnú školu pre mladých profesionálov, ktorou prispieva do vzdelávania mladej odbornej komunity z Balkánu, východnej Európy a Kaukazskej oblasti. CENAA zároveň každý rok organizuje aj Slovenské strategické fórum, ktoré je exkluzívnou platformou odborníkov z ministerstiev, parlamentu, think-tankov, mimovládnych organizácií a akademikov. Cieľom projektu je otvorene prediskutovať najdôležitejšie aktuálne otázky medzinárodných vzťahov a európskej bezpečnosti. Okrem aktivít na Slovensku je CENAA zaangažovaná do tranzičných projektov zameraných na odovzdávanie a aplikáciu slovenských skúseností z integračných procesov predovšetkým vo východnej a juhovýchodnej Európe, a tiež pôsobí v širšej medzinárodnej odbornej komunite a participuje na medzinárodných výskumných projektoch v oblasti medzinárodných vzťahov a bezpečnostnej politiky.

Podrobnejšie informácie o našich aktivitách nájdete na www.cenaa.org

CENAA Policy Papers

No. 1/2012, Vol. 1

Centrum pre európske a severoatlantické vzťahy

Tolstého 9, 811 06 Bratislava

www.cenaa.org/publikacie/policy-papers/